

človeško srce čustva, kojega bi ne bilo občutilo veliko pesnikovo srce. Duh je, ki oživlja, zato želim, da bi prešnil ob stoletnici našega velikega Prešerna ves slovenski narod njegov duh, potem smemo biti preverjeni, da se izpolnijo njegove proroške besede:

Vremena bodo Kranjcem se zjasnile!

O SPOLNI VZGOJI.*) DRAGOTIN LONČAR. PRAGA.

Pišem o vprašanju, o katerem sodi splošno prepričanje, da se v javnosti ne more in ne sme o njem razpravljati. To je velik predsodek, žal, da tako pogostokrat tudi škodljiv. Pogoj našega življenja, temeljni pogoj vse človeške družbe je spolni nagon. A tu naj bi nam bilo vse eno, k a k o ustrezamo temu nagonu? Ako nam je kaj do življenja, nas mora brigati tudi pogoj tega življenja.

O spolnem razmerju med možem in ženo se je šele v novjšem času začelo znanstveno razmišljati. Polagoma se širi znanstvena resnica. Pot ji je težavna. Stari predsodki, ukoreninjene tradicije in navade se ne dajo kar tako iztrebiti, zlasti še, ker se pri tem ljudje sklicujejo na vedo, ki dostikrat pod pretvezo znanstvenosti razširja zmoto. Razven tega pa treba upoštevati to, da je človek k slabemu bolj nagnjen nego k dobremu in se ne more tako hitro odvrniti od slabega, čeprav ve, da je slabo ali napačno.

Spolno vprašanje se obdeluje z raznih strani: etično, socialno, čisto fiziološko, medicinsko.

Podajam nazore dr. El. Blackwellove o tem važnem predmetu. Dr. El. Blackwellova je angleška zdravnica. Njena načela o spolnem življenju se opirajo na fiziološke zakone in na občno iz-

kušeanost. Angleško in ameriškansko časopisje jih vzprejema z veliko hvalo in povdarja zlasti strokovno znanje pisateljice. Češka kritika je toplo pozdravila prevod cenega spisa*). Knjižico dr. Blackwellove moremo prištevati k najboljšim spisom te vrste i z ozirom na stvarno, znanstveno vsebino i z ozirom na obliko, s katero obdeluje tako kočljivo vprašanje, kakor je ravno spolno.

I.

V prvem delu izpregovorimo o fizioloških zakonih, od katerih je odvisen naš telesni in duševni razvoj, ter o posledicah, ki zadenejo družbo, ako zanemarjamo te zakone. Umevanje pravega razmerja med obojim spolom raste jako počasi. Ne premišljujemo o spolnem nagonu, dasi je ravno ta nagon gibna sila vsega življenja. Navade, ki so se ukoreninile v našem spolnem življenju, smatramo za tako posvečene, da se jih ne smemo dotakniti. Vse slabo, ki je vidimo, vse zlo se nam zdi naravnost nujno, da ga ni mogoče odstraniti. Odtod ono zgražanje, ona tesnosrčna bojazen in ona kratkovidna, dostikrat le navidezna sramežljivost, ako začne kdo čisto resno govoriti o tem predmetu. Temelj vsake nravnosti je spolna nravnost. Vzgoja mladine se mora ozirati na to, da stvarno poučuje o spolnem razmerju in navaja k spolni nravnosti. Odgovoriti nam je na dvojje vprašanj:

1. Katero razmerje med možem in ženo je pravo, da bo samo v sebi že pomenjalo napredek in razvoj?

2. Ali moremo doseči tako spolno življenje in kako?

Pri proučavanju spolnega razmerja med možem in ženo nas morajo voditi zakoni, po katerih se razvija naš organizem. Ako poznamo bistvo fizioloških nauk, ki nas poučujejo o funkcijah našega organizma,

*) Dr. El. Blackwellová: Rada rodičům o mravní výchově dětí se zřetelem na pohlaví, Praga 1900, str. 122, cena 60 kr.

*) Po dr. El. Blackwellovi.

o pogojih življenja in ohranitvi rodu, potem najdemo pravila, po katerih se mora ravnati občevarje mož in žen, da si zagotovimo plemeniti razvoj človeškega rodu.

Glavni znak človeškega življenja je ta, da se primeroma jako počasi razvijamo. Nobeno živo bitje ni v svoji mladosti tako dolgo popolnoma odvisno od svojih roditeljev kakor ravno človek. Otrok se v prvih petih letih sam skoro nasititi ne more in, dokler nima preko dvajset let, ni niti telesno niti duševno popolnoma dospel. To, da se človek tako polagoma razvija, je znak velike njegove cene, ker živo bitje je tem dlje odvisno od svojih roditeljev, čim višja je stopinja, do katere se ima razviti.

Dostikrat se zamenjavata pojma rast in razvoj, kar je pa treba ločiti. Prvo silo ima človeški organizem v sebi celo življenje, drugo le v gotovih dobah. Zmožnost rasti in se živiti, to obnavljanje človeškega telesa, traja tako dolgo, dokler človek živi. Telo se živi s svojo lastno delavnostjo in, dokler sta te dve sili, poraba in obnavljanje, v ravnotežju, dotlej je človek zdrav in živi.

Druga sila, razvoj, pa stvarja novi organizem ali posamezne njegove dele, ona ne povečuje in ne vzdržuje sedanjih delov človeškega telesa. Dospelo življenje nima te sile, ampak to je delo mladosti.

Prvi fiziologični nauk o zdravem razvoju človeškega življenja je torej ta, da se razne človeške zmožnosti polagoma in druga za drugo razvijajo. V otroku je sicer že zarodek, vzor prihodnjega človeka, vendar je treba dolgo časa in raznih pogojev, predno se ta vzor uresniči, in ne bi se uresničil, ako bi ne bilo tega časa in teh pogojev.

Druga važna fiziologična resnica je red, v katerem se vrši razvoj človeškega bitja. Razne zmožnosti in sile se razvijajo v določenem redu. Najprej te, katerih potrebujemo za telesno življenje, potem te sile, s katerimi se zavedamo svojega razmerja k naravi, in naposled te, ki nas spajajo z

drugimi ljudmi. Zmožnost prebavljanja n. pr. se razvije pred telesnim gibanjem, naklonjenost in prijateljstvo pred ljubeznijo. Najpozneje se razvija spolni nagon, toda ko se začenja v nas spolno življenje, ko začenjamo spolno dosepati in dozorevati, drugi organi, kakor okostje, mišice, možgani še niso popolnoma razviti. Okrog 25-tega leta, ali pa še pozneje, so šele vse kosti zrasle in mišice v polni sili in velikosti. Iz tega sledi, da je človek poprej spolno dospel, nego je sposoben za zakonsko življenje. Mlad človek more postati oče, mati, spolno je že dospel, toda v tej mladi dobi je spolno občevarje njegovemu telesu škodljivo, ker še raste in se razvija, s tem se predčasno vzbujajo sile, ki bi še morale ostati skrite, da dosežejo polagoma potrebne moči za izvrševanje svojega namena. Spolno je človek razvit med 14—16 letom, da pa je zrel tudi za zakonsko življenje, to je za izvrševanje spolnega nagona brez škode sebi in človeškemu rodu, potrebuje možki v mirnem podnebjju 23—25 let. V tem času dospe mož do one sile in kreposti, da more postati oče zdravih otrok. Doba med spolno in možko zrelostjo je jako važna, v tej dobi se rast in razvoj polagoma završujeta, naše telo v tem času intenzivno deluje, da dosežeta rast in razvoj poslednjo stopinjo popolnosti.

Fiziologično opazovanje nas poučuje o tem, da si priborimo razumno vlado nad seboj. Razum končno vodi človeško pokoljenje, in ne nagon. Ne moremo uspevati, ako poslušamo slepe nagone svoje telesne prirojenosti, kakor to delajo nižja bitja. Naloga, a to težka naloga vzgoje je, da vzgoji razum k vladanju samega sebe.

Pri vsaki novi sili in zmožnosti, ki se začenja razvijati je vselej mnogo slepega nagona, kateri potrebuje razumnega vodstva. Proti nadvladi instinktivnega, čustvenega življenja treba postaviti razum. Zlasti je nevarnost, da nas prevlada instinkt v vzbujajočem se spolnem življenju. Zato morajo

stariši navajati svoje otroke k razumnemu vladanju samega sebe in svoje spolnosti. Ako tega ne store, potem ne poznajo glavne dolžnosti, ki jo imajo starejši proti mlajšim.

Duh mora vladati najvišjo našo animalno funkcijo. Ako pa hočemo pomoči mlademu pokoljenju, moramo pravilno vzgajati ta duh, ker on, to so naše misli, čuti in volja uplivajo na razvoj našega organizma ne le v dobrem, ampak tudi v slabem zmyslu. V otroški dobi treba se ozirati najprej na telo, tu gre za otroško dobo po-jedinca, v mladeniški dobi pa treba vzgajati pred vsem duha, tu gre za otroško dobo rodu, plemena, dasi v nobeni teh dveh važnih dob ne smemo zanemarjati niti telesne niti duševne vzgoje. Upoštevati nam je dalje dva važna fiziologična pojava: spolno različnost in njene posledice. Doslej smo govorili o spolni zmožnosti bolj s stališča posameznega človeka, kako si more zagotoviti zdravje in silo. Sedaj pa izpregovorimo o njej kot o ti zmožnosti, ki se ne tiče enega človeka, ampak dveh ljudi in katere posledica je materinstvo in očetovstvo. To je telesna funkcija dveh ljudi in kot tako jo moramo upoštevati. Druge telesne funkcije opravlja vsak posameznik sam, tu pa je vzajemno razmerje dveh činiteljev. Kdor bi proučaval to zmožnost le s stališča enega človeka, ta bi sodil jako napačno. Ta funkcija ni individualna. Tu je razmerje med možem in ženo ter med otroki. Zato mora npravna vzgoja mlade moške in žene pripraviti do tega, da bo med njimi samimi in med njih otroki pravo vzajemno razmerje.

Tu se dotaknemo zlasti vprašanja o dedičnosti, o tem, kako vplivata duh in telo na potomstvo. To vprašanje še ni rešeno, toliko pa že vemo, da so razne bolezni, razne telesne in duševne lastnosti sploh dedične; vemo, da se naklonjenost k pijančevanju in pohotnosti prav tako podeduje, kakor se podedujeta slaboumnost ali sušica.

V New-Yorku je preiskoval nekdo, zakaj je neka rodbina tako revna in kriva

tolikih zločinov. Zasedoval je usodo te rodbine do petega in šestega kolena, do- ločil 1200 členov in našel životopise 709 členov te rodbine. Čine, katere je imela na vesti ta rodbina zločincev, ki je v enem stoletju narasla z ene rodbine na sto rodbin, je kronologično razporedil in obenem dodal starost, v kateri so posamezniki ta ali oni zločin zakrivili, tako da moremo zasledovati dedično naklonjenost in direktni vpliv. In tu se je pokazalo, da je najvažnejši in najsilnejši vzrok zločinov in revščin v ti rodbini spolna nebrzdanost, vsled tega nezakonsko potomstvo in napačno ali zanemarjeno vzgojevanje otrok. Sorodstvo te rodbine z moške strani se je dalo zasledovati do dveh sinov, katerih oče Maks je bil veliki pijanec, ki je živel med letom 1720 do 1740 in na starost oslepel, i to slepoto so podedovali nekateri njegovih zakonskih in nezakonskih otrok. Sorodstvo z ženske strani se je dalo zasledovati v ti rodbini do petih razuzdanih sester, izmed katerih sta se dve omožili s sinovoma onega Maksa. Celo stoletje je ostala ta ameriška rodbina jako revna, iz njene srede je bilo vedno dovolj vlačug in zločincev.

Duševne in npravne lastnosti se pri otrocih prav tako podedujejo in ponavljajo kakor telesne. Značaj starišev je z fiziologičnega stališča pozitivni element. Kdor se temu smeje, češ da je to preobčutljivo, ta le dokazuje, da te velike fiziologične resnice ne zna. Zato bodi duševna zveza med stariši ljubezen, ki je nekaj čisto različnega od prostih telesnih nagonov. Sreča v zakonu je važen živelj pri ploditvi otrok. Čut opuščeniosti, osamelosti, ljubosumnosti itd. silno in škodljivo vplivajo. Pri ploditvi potomstva mora biti tudi vselej popolno soglašanje žene; to odločuje o tem, kakšna bode deca, na kar ne mislimo tako, kakor bi bilo treba.

Fiziologična resnica je dalje, da se rodi enako število moških kakor žensk. V tem je dokaz, kako bodi naravno

združevanje in spajevanje med obema spoloma. Povsod, koder moremo zasledovati, se rodi enako mnogo dečkov in deklic; dečkov je nekaj malega več. Razmerje v Evropi je nekako 106:100. Da tako pogosto število med obema spoloma ni enako, tega ni kriva narava, ampak to je posledica naših družabnih razmer, kakor vojen itd. Vse naše težnje za napredek človeštva se morajo opirati o naravni cilj, ki znači enako število rojenih dečkov in deklic, ne smejo pa se opirati o nepravilne okolnosti in začasne razmere. Glavne fiziološke resnice so, ako jih na kratko ponovimo, te-le:

Človek raste le polagoma, njegove zmožnosti se razvijajo druga za drugo. Ako pretrgamo ta red, v katerem se človeško telo razvija, si škodujemo. Ta red mora voditi razum, človeški duh, to so misli, čuti in volja mnogo vplivajo na razvoj in stanje našega organizma. Zavedati se moramo, da se spolna funkcija tiče vedno dveh ljudi in ne samo enega človeka, da lastnosti starišev prehajajo na otroke in da se rodi enako število dečkov in deklic.

To se temeljni fiziološki zakoni, ki nam dajejo navodila in pravila za spolno življenje. Ti fiziološki zakoni vedejo k enemu praktičnemu cilju, k rodbini; oni dokazujejo, da je mlademu možu in mladi ženi potrebna нравna čistost, s katero si zagotovita potrebne jima dobre duševne in telesne zmožnosti, pričajo pa tudi o neizogibnosti ljubezni za tako važno nalogo kakor je materinstvo. Spolna vzgoja naj pripravlja mladino v prvi vrsti za družinsko življenje. Nauke, ki nam jih podaja fiziologija, nam potrjujeta tudi izkušnost in razum. In onadva nam kažeta rodbino kot naravno podlago zdrave družbe. Bratje in sestre so si med seboj neprecenljivi vzgojevalci in vzgojevalke. Da se rodi zdrav zarod človeške družbe, mora biti zakon stalen in sklenjen le med dvema osebamama. Ta zveza bi se morala sklepati v prvi dobi dosepelega življenja, da bi bili otroci plod

polne čvrstosti in krepkosti svojih starišev. Družbene navade, napačni nazori, ki branijo možu in ženi, da bi se združila v dobi svoje sile in svežosti, sploh vse, kar slabi njihju zvezo, provzročata spolno nedostatnost in neplodnost ter škodo našemu rodu.

Ali se sedanja razmerja mož in žen v omikanih deželah naslanjajo na te zdrave fiziološke zakone? Ali umevamo te zakone? Ali se v svojem prizadevanju za napredek človeškega rodu ravnamo po fizioloških metodah človeškega razvoja in, ako ne, kakšne so posledice tega?

(Pride še.)

DAJ NAM DANES NAŠ VSAKDANJI KRUH! ČRTICE. ZOFKA KVEDER.

I.

V časopisih čitam telegrame: »Tu in tu in tu je imelo več stotin, do tisoč, dva tisoč... pet tisoč... breposelnih delavcev svoje zborovanje. Odklonili so podpore z motivacijo, da nečejo miloščine ampak dela. Vstop do notranjega mesta sem jim je zabranil.«

Čitala sem telegrame. In videla sem te stotine, te tisoče z bledimi, uvelimi obrazi stati v vrstah. In združili so se in bila jih je nepregledna armada. In iz tisočerihih grl je zajeknilo k nebu: Daj nam danes naš vsakdanji kruh! In bila je strašna ta molitev glada in bede.

Zatrepetale so razkošne palače v svojih temeljnih zidovih in groza je prevzela one, ki tonejo v obilici.

Daj nam danes naš vsakdanji kruh!

Iz vseh kotov in skrivališč je prišla beda, izstradani obrazi so rastle iz zemlje, kakor gobe po deževju. Njihove oči so se svetile, kakor lunte v rudnikih predno se razspraskne dinamit. Neka tiha, strašna groza je izhajala iz njih, pred njimi je teknel strah, na čelu pa je jezdilo pomanjkanje. Imelo je velikanske, koščane ude, katere

Ō SPOLNI VZGOJI.*) DRAGOTIN LONČAR. PRAGA.

(Nadaljevanje.)

Smer današnje civilizacije moramo proučavati v naših glavnih mestih. London, Pariz, Berlin, Dunaj, New-York so vzor, kamor streme mala mesta. Dostikrat čujemo, da so spolne nebrzdanosti neznane majšim krajem, vasem, sploh na kmetih. To ni res, ker življenje večjih mest se naravnost dotika življenja na kmetih. V velikih mestih vidimo drugo poleg drugega dva nasprotna si vzora spolnega razmerja: zakon in prostitucija; pri tem prevladuje prostitucija i na moški i na ženski strani.

Zakon je priznana zveza dveh ljudi, ki imata enako odgovornost, skrbeč za rodbino in njeno vzgojo. Prostitucija je svobodna zveza več ljudi, katere namen je le telesno razkošje, ki nima nobene odgovornosti, nikakšne skrbi za potomstvo. Izpregovorim o učinkih prostitucije na mladino.

Spolna razuzdanost se smatra za družabni red. Prostitucija ima svoj zbornik pisanih in nepisanih zakonov, svojo policijo, svoje bolnišnice, svojo literaturo. Širi se vedno bolj in bolj. Komur je kaj do tega, da bi človeški rod napredoval, in kdor veruje, da je mogoče, ohraniti zakon in rodbino kot temelj človeškega napredka, ta mora proučavati vzroke in bistvo prostitucije.

Zakon in prostitucija si stojita sovražno nasproti. Ljubica ima večjo veljavo nego zakonska žena, strast zmaga nad dolžnostjo. Dom se nadomešča s kavarnami, gostilnami, javnimi zabavami, iščejo se razkošja mimo domačo hišo. Posledice spolne nebrzdanosti se nam kažejo pri moški in ženski mladini, in to pri bogatih in revnih, posebno z ozirom na institucijo zakona in z ozirom na krepkost rodu.

*) Po dr. El. Blackwellovi.

Kake nazore o ženi vceplja današnja družba mlademu možu? Kaj je v najvažnejši dobi svojega razvoja videl, slišal, čital? Kake pojme ima o svoji telesni in nravni prirojenosti in česa je navajen? Kaka zabava se mu ponuja?

Mladi mož vidi v današnjem svetu dostikrat popolno nravno anarhijo. Družba ga ne poučuje o pravem in nepravem spolnem razmerju, da bi se naravno razvijal od nedolžnosti k pravemu poznanju in s tem k čednosti. Stariši se ne vedo vesti in poučevati. Smatrajo svoje otroke za čiste angele, ki zardevajo pred svojimi stariši, dočim bi té oblivala rdečica, ako bi jih slišali, kako govore med seboj. To je sad današnje vzgoje, ko se mladina na skrivnem, od nepoklicanih, nravno pokvarjenih učiteljev poučuje o stvareh, o katerih poklicani faktorji ne znajo poučevati ali pa se tega sramujejo, kar je navadno usoden predsodek.

Odločilna je doba med vzbujajočim se spolnim nagonom in moško zrelostjo. Ako je mladeniču vzgoja privela njegovo mišljenje in čutenje na prava pota, da stremi po kreposti in zdravju, potem ne pretrga naravnega svojega razvoja, ki vede k moški popolnosti. Ako je pa njegovo mišljenje pokvarjeno, fantazija razdražena in ni v njem močne ljubezni do čednosti, tu izgubi vlado nad seboj. Najsilnejše mamilo je, ako mu kdo svetuje, naj se zateče k prostitutkam. Ako je pretrgal naravno zdržnost in spoštovanje do ženskega spola, potem je poboljšanje težko, dostikrat morebiti nemožno. Okusil je telesno razkošje, ne da bi bil pri tem občutil nenavadno duševno slast, ki je drugače spojena s telesno slastjo.

Ko je enkrat okusil telesno slast, ne more več živeti brez nje. Volja njegova ni več svobodna. Zničil je svobodo svoje mlade volje in postal suženj telesnega razkošja. Posledice razuzdanega življenja so telesne in duševne, npravne. Nihče se temu ne izogne, da ne bi trpel škode bodisi

na telesnem zdravju bodisi na duševni svežosti.

Ako človek izgubi vladu nad seboj, vpliva to zopet na telo in povzročuje bolešno občutljivost (in to je vselej znak slabosti), pravo bolezen, ki nas sili, da se vedno razburjamo zaradi malenkosti. Škoda, ki jo pri tem trpi naše telo, se javlja morebiti le polagoma, ker le polagoma izpodkopava naše zdravje. Ne kaže se nam tako kruto kakor vročica ali krč, toda ni zato nič manj nevarna, ker se razvija počasi in skrito. Telesna slabost se javlja glavno kot slabost živcev, telo se ne upira s tako silo nalezljivim beleznim, zarodki bolezni se lažje razvijajo, in pomnožujejo se znaki posebnih bolezni, ki se v človeškem telesu navadno že nahajajo. Največkrat trpe škodo vsled lahkomišljenega življenja možgani, hrbtenjača (hrbtenni mozek) in pluća. Dostikrat smatrajo zdravniki znake patoloških posledic, izvirajočih iz spolnih nerednosti, za začetek hipocondrije, kronične želodčne bolezni ali za začetek srčnih bolezni, dasi so to posledice spolne nebrzdanosti.

Kako pogubno vplivajo spolne nerednosti, vidimo zlasti iz podatkov o dolgotrajnem življenju, ki jih izdajajo zavarovalnice za življenje. Velika je umrljivost v prvih letih dospelega življenja. Pri moškem spolu se naglo zmanjšuje življenska sila med osemnajstim in petindvajsetim letom. V tej dobi je umrljivost mnogo večja nego v letih spolne zrelosti; vzrok je nenravnost. Znani francoski statistik Bertillon je iz statistike poedinih evropskih dežel dokazal, da so nepravilnosti zakonskega življenja vzrok boleznim, zločinom in samomorom; da je umrljivost neoženjenih petindvajsetletnih mož tako velika kakor umrljivost oženjenih petinštiridesetletnih; da nenravno življenje neoženjenih in udovelih ljudi, bodisi moških ali ženskih, skrajšuje dolgost njih življenja o dvajset let in še več.

Nravne posledice so ravno tako velike in očitne kakor telesne. Iščemo vedno

novih in novih mamil. Ko dosežemo mejo telesnih slasti, se nas loti čemernost, nezadovoljnost, gnas. Časih postanemo odreveneli, čim dalje tem bolj zaničujemo ženo, vedno nižje in nižje naziranje imamo o svetu. Drugi zopet postanejo frivolni, išoč novih in novih slasti. Ta npravna posledica je tudi velik vzrok, da se delajo ženi take ovire, ako se hoče posvetiti zdravniškemu stanu . . .

Nenravnost škoduje nele posamezniku, ampak ponižuje celo družbo, ki hoče ustrezati svojim nizkim strastem na škodo drugih ljudi, da se ne more povzdigniti do višjega življenskega nazora, čutiti navdušenja za napredek človeštva.

Ta spolna nenravnost uničuje moža in ženo; kajti ne smemo pozabiti, da je zločin dveh ljudi in ne samo enega človeka. Kake so njene posledice za mlado ženo? Telesne in npravne kakor pri možu. Pri tem spolu je morebiti telesno zlo večje, pri drugem je zopet npravna pobitost večja. Čeprav ni vselej ista škoda, pa je gotovo enako velika.

Žrtve spolne razuzdanosti so največkrat žene nižjih, revnejših slojev. Ž njimi prihajamo v dotiko pri vsaki javni zabavi, na izprehodih, v domači hiši. Mladi mož iz t. zv. boljše rodbine občuje z ženami svoje vrste le redkoma, pod nadzorstvom in navadno z nenravno prisiljenostjo; z revnimi deklicami pa more občevati kjerkoli in kadarkoli. Veliko število revnih žen smatra današnja družba za nekaj, kar naj služi strastem višjih slojev. Revna dekleta se zaslēdujejo. Ako se boji tak razuzdanec za svoje zdravje in ne obiskuje javnih hiš, izbira si za svoje žrtve mlade šivilje, lepe prodajalke po trgovinah, deklice, ki se žive na pošten način, toda so revne, brez zaščite. Nimajo nikakšnega veselja, mladi mož ji ponuja veselje; ko si pridobi njeno naklonjenost, jo zapelje, onečasti, potem pa pusti, da nadaljuje isto pri drugi, tretji . . . Ako bi mu očitali, da je vrgel deklico na

ta način v sramotno življenje, izgovarjal bi se frivolno: »Saj se brzo pomože z možmi svoje vrste.«

Ako razmišljamo o posledicah, ki jih ima taka razuzdanost za moža in ženo ter celo družbo, pokaže se nam ta sofistika v vsi svoji nagoti. Ali je čistost žene v resnici čednost? No, potem mora ta čistost posvečevati i rodbino reveža! Ali se blaži značaj žene, ako je čista? Ima potem več spoštovanja do samega sebe? Skrbi bolj za svoje otroke? Za njih dobro in poštenost, ko si je v svesti minolega svojega krepostnega življenja? Ljubi bolj svojega moža, skrbeč, da mu pripravi prijetno domače ognjišče?

Spolna nenravnost onemogočuje ženi te naravne dolžnosti. Dela jo nečimerno, leno, čemerno, nezadovoljno z rodbinskim življenjem, sili jo, da bi videla v svojem možu le njegove nizke naklonjenosti, žena postaja zapeljivka svojih otroh. Pijančevanje, prepiri in tepeži so doma v rodbinah revnejših slojev; središče take nesrečne hiše je nečista žena, ki je izgubila poštovanje pred samim seboj, pred drugimi, izgubila ljubezen do doma. Zapeljivec je ubil v nji ženo in mater; družinsko življenje revnega človeka je prepir in beda, iz katerih se rode zločini. A to zlo se širi dalje...

Spolnemu nagonu je mlada žena ravnotako podvržena kakor mladi mož, za oba je treba skrbne ozgoje. Ako se udamo na poniževalen način temu mogočnemu nagonu, prevlada nas polagoma popolnoma, vse se umika pred njim.

Čim bolj se širi spolna nenravnost, tem bolj pada v ceni žensko delo. V Parizu, kakor vemo iz poročil delavskega kongresa 1876. leta, je prostitucija edino, kar more rešiti ženo bede in lakote. Toliko je nezakonskih prebivalcev, da je na tisoče deklet, ki ne poznajo nobenega svojih sorodnikov. Sirotam ali zapuščenim otrokom je naravnost nemogoče krepostno živeti. Enako je v vseh velikih mestih.

Telesna strast sama na sebi ni zlo, ampak je nujni del naše prirojenosti. Kakor druge človeške zmožnosti in sile, je mogoče i to silo poplemeniti. Tudi ta sila je vzprejemljiva za duševne vtiske in postane bodisi oblažujoč, bodisi uničujoč činitelj našega življenja. Spol je v dobrem in slabem zmyslu glavna gibna sila vzgoje. Nad padlim mladim možem izgubi krepostno dekle svojo vlado in privlačnost. Na drugi strani vplivajo pokvarjeni mladeniči na deklice svojega stanu jako močno, toda hkrati dostikrat jako škodljivo. Dekleta si jih hočejo navezati nase, kar je čisto naravno, in pri tem se nevede skušajo prilagoditi njih ukusu. Ako je pri takih spolno pokvarjenih mladeničih telesnost edina in glavna privlačna sila, potem se morajo žene zatekati k vsemu, kar povečuje njih telesno lepoto ali nedostatek telesne lepote zakriva. To vidimo predvsem v obleki. Čim večja je pri možu nadvlada telesnosti, tem večja bo naklonjenost žene do dragocenih oblek. Očitamo ženam, da se rade razsipno oblačijo, da ljubijo razkošnost in potratnost, da zanemarjajo gospodinjstvo itd., toda pri tem pozabljamo, da je krivda na moški strani. Ako bi mladi možje resno hrepeneli po krepostni ženi in srečnem družinskem življenju ter se tudi sami pripravljali za tako življenje, gotovo bi se izpremenile i žene. Mladi moški pa se sedaj boje hitro se oženiti, češ, čemu bi si nakopaval ženo in družino, ko se mi tako dobro godi: za denar dobim od žen vse, česar potrebujem, ne da bi pri tem izgubil svobodo ali prevzel kako odgovornost! Na ta način je pošteno dekle primorano tekmovati s prostitutkami ali priležnicami. Mladi mož odlaša zakon, najprej morebiti iz nujnosti, pozneje dobrovoljno. In dekcle, ki ne more dobiti moža svoje starosti, ostane neomožena ali pa mora skleniti nenaravni zakon s starim možem.

Zakoni med mladini in starimi značijo veliko fiziološko škodo. Izpodkopavata

se zdravje in sreća posameznikov kakor tudi zdravi naraščaj človeškega rodu. Čim večja je spolna nenravnost, tem bolj se zmanjšuje število zakonov in tem pozneje se zakoni skleпajo. Tudi značaj ljudi se slabša, čim se širi razuzdanost, mera za vojaške novince se zmanjšuje, vedno več je nezakonskih otrok, ki bodisi umirajo bodisi postajajo zločinci; opažamo, da prebivalstvo ne narašča, kar bi bilo naravno, ampak da se zmanjšuje.

Zgodovina potrjuje, da je spolna nrvnost temelj velikosti naroda. To vidimo jasno n. pr. pri mohamedanskih in drugih vzhodnih narodih. Posledica njih zakonskih razmer je nedostatek človekoljubnosti. Ti narodi nimajo dobredelnih zavodov, ne poznajo pomena človeškega življenja, kazni se nadomešča z mučenjem, hrabrost s surovostjo in krutostjo. Nrnvnega napredka ni.

V t. zv. krščanskih deželah se enoženstvo priznava sicer z besedo, toda v resnici se velik del ljudi ne ravna po tem. Razširjeno je prepričanje, da je moški in ženski značaj tako različen, da isto nrvno pravilo ne more veljati za oba spola.

Zgodovina nas pa poučuje, da mora nrvni razvoj napredovati v enaki meri kakor znanstveni, sicer neizogibno narod propada. Ta nrvni razvoj pa vrši zlasti žena, in čistost žene ni mogoča brez čistosti moža.

To, kar smo doslej povedali, je odgovor na prvo vprašanje, kaj je pravi vzor vzajemnega razmerja med možem in ženo, oni vzor, ki pomenja napredek in razvoj.

Zgodnji in zvesti zakon enega moža in ene žene je pravi vzor človeške družbe.

Zvesta zveza krepkega in čistega mladega moža s krepko in čisto mlado ženo je pravi in edini zarodek, iz katerega more vzrasti krepk narod.

(Dalje prihodnjič.)

БИЧ ГУЈИНСКИ.*)

Саме се гује у бич уплеле,
а присојка се ушвигарила,
саме се нуде Павлу Брачанцу:
„Узми нас, узми, Павле Брачанче,
ишибај нама своју Дамјанку,
она је сестру нашу заклала,
да једом њеним тебе отрује.
— Прихвати Павле бича гујинска,
са њиме дође својој Дамјанци,
уз њу сјеђаше млади Дужевић,
његова рука ђердан Дамјанчин.
Ошину Павле бичем гујинским
једном на десно, другом на лјево,
једном Дамјанку, другом Дуждића.
Помодри цјела снага њихова,
очи се њима исколачише,
уста се њина запјенушише,
руке се њине грчем грчише.
Гледа их Павле, пак им бесједи:
„Пољубите се, загрлите се,
кратки су данци, сунце залази!“
Док их је Павле тако гледао,
присојка гуја и њег упече,
да кратком муком дугу откупи.
Гуја га пецну, пак се отрова
од љута трова, јада његова.

БИЧ ГУЈИНСКИ.**)

Same se guje u bič uplele,
a prisojka se ušvigarila
same se nude Pavlu Bračancu,
„Uzmi nas, uzmi, Pavle Bračanče,
išibaj nama svoju Damjanku,
ona je sestru našu zaklala,
da jedom njenim тебе otruje.“
— Прихвати Павле бича гујинска,
са њиме дође својој Дамјанци,
уз њу седјаše млади Дужевић,
његова рука дјердан Дамјанчин.
Ошину Павле бичем гујинским
једном на десно, другом на лјево,
једном Дамјанку, другом Дуждића.
Помодри цјела снага њихова,
очи се њине изколачише,
уста се њина запјенушише,
руке се њине грчем грчише.

*) Iz knjige „Снохватице Змајовине“, III.

**) Transskripcija.

politične poraze. Vsega so krivi ljudje, boljše povedano, vsega tega je kriva vodeča slovanska inteligenca, ki se še niti ni poskusila, da bi sistematično pripravljala mlade ljudi na politično delavnost.

Ni rokodelstva, katerega bi se človeku ne bilo treba učiti, ni opravila, za koje bi se človeku ne bilo treba učiti, ni drugega javnega delovanja, v katerem bi se ne trebalo človeku pokazati z resničnim delom prej, nego ga obča sodba vredí med javne delavce (pisatelje, učenjake, umetnike) — le v naši politiki lahko delajo in vladajo neizvedenci, celo nepoštenjaki. In tej politiki so si upali rekati še slovanska!

Ne varajmo se dalje in priznajmo si moški, da imamo že sicer i slovaško narodno zavest (vsaj v obliki rodoljubja češkega, hrvaškega itd.) i slovansko svetovno literaturo (rusko, poljsko), i slovansko svetovno znano umetnost in godbo (češko, rusko, poljsko) dá, tudi svetvladajočo državo (rusko) — slovanske politike pa dozdej nimamo, zlasti mi neruski Slovani ne. Nimamo je niti v obliki češki, poljski, hrvatski. In zato naši politiki umirajo pobiti, četudi proslavljeni, in ljudstvo, to ubogo slovansko ljudstvo vznáša na svojih ramah zastopnike, ki se zdaj, sto let po našem prerojenju, dorazumevajo s tujim jezikom, kakor da bi služili tuji politični misli . . .

O SPOLNI VZGOJI.*) DRAGOTIN LONČAR. PRAGA.

(Nadaljevanje).

II.

V tem odstavku izpregovorimo o tem, kako spolna nravnost koristi zdravju in kako jo moremo razširjati. To bode odgovor na drugo glavno vprašanje, ali moremo doseči tako spolno življenje, ki bo

samo v sebi že pomenjalo napredek in razvoj, in kako je moremo doseči.

V prejšnjem odstavku se je dokazalo, kako potrebno je, da brzdamo spolno strast in jo podrejamo razumu, kar imenujemo krepost, ker je to nujni pogoj, da si ohrani zdravje poedinec, uživa srečo rodbina, da se krepí narod in cela družba. Potrebno je, da hrepenimo po tej kreposti.

Najvažnejše vprašanje pri spolni vzgoji otrok je: Ali je čistost pravi nravni cilj vzgoje in ali se moremo čisto vzgajati, ne da bi s tem škodovali zdravju?

To vprašanje je velikega pomena za moža in ženo. Razmerje med možem in ženo, vzgoja otrok, družbene navade, vse je odvisno od tega, kako odgovorimo na vprašanje, ali koristi krepost vsem ljudem in ali velja eden nravni zakon za vse ljudi.

Resnico moramo vedno vzprejeti. Noben osebni predsodek, nobena ukoreninjena navada ne sme nasprotovati jasno spoznani resnici. Ako bi bilo res, da žene potrebujejo čistosti, možje pa ne, potem se mora ta resnica vzprejeti z vsemi posledicami. Ako bi pa bilo to mnenje napačno, ako je to le predsodek, ki ga nam vceplja vzgoja, potem moramo to resnico tudi vzprejeti z vsemi posledicami.

Iz tega fakta, da se že v jako mladem veku začanja oglašati spolni nagon in da traja dolgo časa, predno spolno dozorimo, spoznamo, da moramo skrbeti za to, da se ta prirodni nagon ne oglašá pre zgodaj. Ta nagon se ne oglašá le pri dvanajst- in trinajstletnih otrocih, ampak že tudi poprej. Kronični pojav v šolah, v sirotišnicah in sploh povsod tam, kjer se shaja mnogo dece brez modrega nravnega nadzorovanja, je samoskrumba (onanija) v jako mladih letih. Ta nevarna razvada se je morebiti pri njih davno poprej že udomačila, predno more deček postati oče, deklica mati. To razvado opažamo pri omikanih,

*) Po dr. El. Blackwellovi.

izobraženih, da, bogaboječih osebah. Mar-sikak mil značaj je ta razvada uničila. Naj-navadnejša posledica te razvade je ta, da prezgodaj vzbuja spolni nagon.

Treba v tem oziru nadzirati deco, dati ji potrebna navodila v teh stvareh; tu ni primerna prevelika ozkosrčnost, v mladi dobi je že treba učiti deco, naj ima spoštovanje pred samim seboj, pred svojim telesom, navajati jo k vladanju samega sebe. Ako zanemarjamo otroka v tej dobi, s tem smo povzročili njegovo prihodnjo pokvarjenost. Šestnajstletni ali sedemnajstletni mladenič more telesno postati oče, toda je nezmožen biti oče. Njegove telesne sile potrebujejo nekoliko let, da se okrepe. Vsak fiziolog pritrди, da mladeniču v ti dobi jako koristi, ako je spolno čist. Čistost je dvojna: duševna in telesna. Duševna pokvarjenost v ti dobi je vzrok družbenega zla v poznejših letih. Najusodnejša leta so za mladeniča od šestnajstega do edenindvajsetega leta. Ako je tej dobi vladal samega sebe, potem je gotovo upanja, da tak ostane tudi v prihodnjosti. Z vsakim letom se krepi duševna sila. Mož je zmožen potem umevati veliko spolno nalogo, sredstva, namen, dolžnosti, kar so za mladeniča sama abstraktna razmotrivanja. Padel i v ti dobi, je navadno izgubljen. Nekako v sedemindvajsetem letu dosega telesna strast vrhunec, in le takrat jo moremo obvladati, ako sta v ti dobi, ko je čistost telesno dobro, zmagala razum in volja nad čuti in nagoni.

Stariši se boje svojih dolžnosti, ne znajo si pridobiti zaupnega prijateljstva svoje dece. Za vse druge telesne in duševne potrebe se brigajo skoro preveč, zanemarjajo pa najvišjo telesno in duševno funkcijo, ki jo imajo človeška bitja, in jo prepuščajo slučaju ali pa svetom drugih ljudi.

Mladina potrebuje navodila o spolnem življenju, toda k temu jo je treba navajati previdno, da ne trpi pri tem občutljivost.

To je kočljivo vprašanje, nedostatek takta škoduje, kjer ne vlada med stariši in otroki zaupno prijateljstvo in ljubeznipolno med-sebojno spoštovanje. Kjer ni tega, tam se dospevajoči otroci upirajo, da bi z njimi stariši govorili o tem predmetu. V tem slučaju je najbolje, ako dava svete otrokom tuja oseba, zdravnik, ki ga otroci priznavajo za avtoriteto; dobro more vplivati tudi primerna knjiga, ki jo damo čitati.

Dokaz o tem, kako se spolna funkcija podreja razumu, podaja izkušeni kirurg Acton, ko pravi: Ni večje zmote, ki bi bolj nasprotovala fizijologični resnici, nego strah, da utegne biti posledica čistosti sušica ali nerodovitnost! Iz svoje mnogoletne izkušnosti ne poznam ni enega slučaja, da bi si bil kdo s čistostjo nakopal sušico. Nobena zmožnost se pri zdravem človeku ne zmanjšuje, če živi zdržno. Spolna funkcija se ohrani do starosti in se poraja zdaj mirneje zdaj živahneje, največkrat vsled vpliva naše volje. Nikomur se ni treba ničesar bati, ako živi čisto; ta strah se ne opira na noben fizijologični zakon.

Dečka, ki smo ga obvarovali onanije v otroški dobi, tega moremo obvarovati spolnega greha v moški dobi.

Da je spolni nagon sila, ki jo moremo vladati z razumom, in da ni to slepi nagon, ki se ne da ukrotiti, to se dokazuje na različne načine. Navajajo se mnenja izkušenih zdravnikov zasebna in javna potrdila poposameznih ljudi, opazovanja in izkušnosti iz šol, kaznilnic, družbenih navad raznih slojev in raznih plemen. Navajam nekatera fakta.

Kdor se vežba za atletski šport, za veslarstvo itd., od tega se vedno zahteva spolna čistost kot sredstvo, s katerim si moremo zagotoviti telesno silo in vztrajnost. To resnico je poznal že stari vek, potrjuje jo pa tudi izkušnja nove dobe.

Kadar je v resni nevarnosti naše zdravje, premagujemo spolni nagon. Pri bolnih ljudeh ni izginil spolni nagon, da,

dostikrat je še veliko močnejši, ker smo ob boleznih mnogo bolj občutljivi. Toda strah pred smrtjo vpliva na nas kot nasprotna sila, da premagujemo samega sebe. Nobene žrtve se človek ne boji, da uide smrti, da zopet ozdravi in se udeležuje javnega življenja. Tu se izogibamo vsem skušnjavam, popolnoma se zdržujemo, ker je to v največjo korist našemu zdravju.

Stari Germani so živeli spojno čisti do petindvajsetega leta, da si zagotove silo in s tem krepko pleme.

Uspešno sredstvo proti telesnim strastem je gibanje in kretanje v naravi.

Težko je za duha in telo, živeti zdržno nenaravno samsko življenje po tridesetem letu, veliko težje nego mladeniču ohraniti nramno čistost. Toda globlja opazovanja izkušenih mož in žen nam morejo navajati vzglede, kako ostane mož zvest svoji ženi i potem, ako zadene ženo kaka neozdravljiva bolezen. Mnogo mož bi smatralo to za razžaljenje, ako bi se o njih domnevalo, da bi se mogli izneveriti svojim ženam v dobi, ko imajo v hiši novorojenčka.

Moderni pisatelj Honoré de Balzac je živel nenavadno čisto in temu pripisuje svojo silo, svojo genialnost. Ohranil si je spoštovanje pred ženo, ohranil vero v plemenito ljubezen. Njegov zaupni prijatelj pripoveduje o njem, da je dokazoval nujnost popolne nramne čistosti, kakor jo določa cerkev redovnikom. S tem se duševne sile kar mogoče visoko razvijejo.

Da spolna čistost ne škoduje zdravju, to nam dokazuje katoliška duhovščina. Čeprav dobro vemo, da je v njih vrstah tudi mož, ki ne izpolnjujejo svoje obljube in ne bi bili smeli posvetiti se temu stanu, vendar je na drugi strani dokazana resnica, da je mnogo mož vsake starosti in v vsaki deželi, ki zvesto izpolnjujejo obljubo čistosti, ki dosegajo pri tem, pečajoč se z znanstvenim delom in družbenimi nalogami, visoko starost pri zdravju in sili. Prisiljeni celibat sicer nesrečno vpliva na življenje,

toda ne moremo tajiti moči, ki jo je s tem duhovščina dosegla; nam gre tu le za dokaz, da spolna čistost ne nasprotuje zdravju, in ta dokaz nam daje v mnogo slučajih tudi katoliška duhovščina. Imamo dalje družbe, katerih členi žive popolnoma samsko življenje, a so pri tem izvrstnega zdravja (n. pr. na Novem Libanonu).

Da se spolni nagon da podrediti naši višji prirojenosti, ki izpreminja navadni živalski nagon v mogočno človeško silo, to nam dokazujejo žene. Mnogo žen živi stalno krepostno življenje, kljub vsem mnogo silnejšim notranjim nagonom. Spolni čut je pri ženah kot duševni nagon močnejši nego pri moških. Potrebe žen so večje nego potrebe mož, žene bolj koprne po tem, da misli na nje oni, ki ga ljubijo. Žene kažejo dostikrat svojo zvestobo na grozen način, ako so imele nesrečo, da so se morale okleniti človeka, ki je njih srcu tuj. Žensko srce čuti nenasitno potrebo ljubezni. Ako to njeno ljubezen onečastimo in oropamo visokega namena, ako je ženo predmet njene ljubezni varal, potem postane žena zapreka človeškega napredka. Ni mogoče rešiti vprašanja o spolnem razmerju, ako ne priznavamo popolnega soglasja spolne prirojenosti pri obeh spolih in ako ne umevamo, kaj pomenjajo duševne potrebe žene.

NOVE KNJIGE.

Za bratoljubje. Povest za slovensko ljudstvo. Spisal Janko Z. Drameljski. Izdal in založil pisatelj. Tiskal D. Hribar v Celju. Ta povest je prav za prav nekaka narodno gospodarsko socialna razprava v leposlovnih obliki. Pisatelj prikazuje mnogoletno delovanje vaškega župnika. Prišel je mlad na malo župnijo, skrito mej hribi. Našel je kraj v narodnem, gospodarskem in moralnem oziru precej zanemarjen in zapuščen. Ta okolnost je idealno navdušenega duhovnika se bolj spodbudila k neumornemu delu na narodnem, gospo-

lepše in najrajši v nemščini, da večina dopisuje le nemško, navadno celo iz uprav sramotnega vzroka, ker slovenščine niso dovolj zmožne. In tako se množé vrste slovenskih janičarjev! Oče Slovenec, mati nemskutarica, sinovi in hčerke pa »trdni sinovi in pristne hčerke Germanije!«

Vsakdo, ki opazuje od strani družabno naše življenje, vsakdo, ki hoče biti nepristranski, mora priznati, da so naše razmere res take. A k sreči je tudi res, da imamo vzlic vsemu še zavednih narodnih žensk.

Zasluga našega požrtvovalnega ženstva je, da so se ustanovile ob mejah slovenske šole: večinoma ženske so zabranile že po nekaterih krajih ponemčenje ter polahonjenje naše dece. Skoro le na ženskih ramenih sloni družba šv. Cirila in Metoda. In to gotovo ni mala stvar. Ženske, zavedne Tržačanke, so ustanovile tudi prekorigno družbo sv. Nikolaja, katera rešuje sto in sto bitij gotove propasti.

»Slovensko splošno žensko društvo« pa bode vzbudilo v vseh ženskih slojih narodno zavest, veselje do čitanja, skrbelo bo za revne deklice ter sploh zboljšalo kolikor možno v vsakem oziru razmere slovenskega ženstva in naroda sploh. V to pa treba resne volje. Društvo si mora pridobiti zmožnih, delavnih, vztrajnih ter agilnih moči, le tedaj bode moglo vspevati ter reševati v polnem obsegu svojo nalogo. Tu se ne bo plesalo, zabavalo in dvorilo za »narodov blagor«, tu treba innogo, mnogo delati. A tudi možki naj bi smatrali to društvo kot nekaj resnega, zares koristnega in potrebnega. Pristopili naj bi v kar največjem številu kakor ustanovniki. V prvi vrsti pa naj postane vsaka žena in dekle, kateri je le malo pri srcu napredek slovenskega naroda, član tega prekorignega društva, ki naj bi mu darovali zavedni Slovenci tudi potrebnih leposlovnih in znastvenih knjig ter časopisov, po katerih bodo gotovo z veseljem segale Slovenke.

KAMENČKI. KRISTINA.

Prstanček, tvoje
kamenčke tri
rade, oj rade
zrejo oči.

Kamenčki trije
lepo bleste,
živo igrajo,
svetlo goré.

Dijamant iskri,
safir, rubin
sladek na ljubca
so mi spomin.

Srce po njem mi
zahrepeni,
kakor pretekle
davne že dni. —

A ko po noči
mamica spe,
meni na lica
kaplje rosé...

Biserčki lepše
ti se bleste
kakor vi, kamenčki
dragi trije...

O SPOLNI VZGOJL.*) DRAGOTIN LONČAR. PRAGA.

Vsi navedeni pojavi jasno spričujejo, da ni izvrševanje spolne funkcije neobhodno potrebno za naše zdravje, da morejo ljudje vsake starosti živeti zdravi brez rje in da bi mladini zelo koristilo, ako bi tako živela. O tem si moramo biti najprej na jasnem; skušnjave, navade, umetne potrebe itd. so postranska vprašanja.

Pametni stariši bi si morali pridobiti tak vpliv pri svojih sinovih, da bi jih ohranili čiste do petindvajsetega leta, potem pa naj bi jim omogočali zakon in sami jih k temu vzpodbujali. Ta red velja za vse narode, ki žive v zmernem podnebju. Bolj zgodnji zakon je morebiti časih dober, toda splošno to ne velja. Kaj naj storimo, da zagotovimo boljši vzor nra-

*) Po dr. El. Blackwellovi.

nosti, ki bi izpremenil vzgojo mladine? Vsa naša praktična delavnost v tem oziru mora sloneti na tem glavnem načelu, da spolno občevanje izven zakona, ki se ne briga niti za to, kaj mu vелеva vest, niti za to, kaj zahteva blaginja drugih ljudi, ni nujno za organizem našega telesa, ampak je le posledica razmer, ki se dajo odstraniti. Od tega, ali to resnico sprejmemo ali jo zavržemo, je odvisna spolna vzgoja in zakonodarstvo. Ako se po nji ravnamo, vselej se zlo zmanjšuje; ako je ne upoštevamo, potem to zlo narašča in se širi. Prvo sredstvo, s katerim bi se omogočala boljša nravnost, je razširjanje te resnice, da sta moška in ženska čistost nujni pogoj razvoja v človeški družbi.

Čim podrobneje razmišljamo o tem predmetu, tem bolj spoznavamo, da je za nraveni preporod naše družbe neobhodno potrebno, da imajo vsi ljudje, možje in žene, pravo prepričanje o tej stvari in da po tem prepričanju tudi prav ravnaajo. Noben sloj ni neodgovoren za spolno zlo. Žene so pravtako kakor možje odgovorne za veliko pokvarjenost naše družbe. Zlasti imajo stariši tu važno nalogo, predvsem mora biti žena dobro poučena o vsakem predmetu, ki se tiče družinskega življenja. Žena je ne samo mati otroka, ampak tudi mati doraščajočega in dospellega moža. Ako si je znala pridobiti prijateljsko zaupanje svojega sina ali hčere, more blagodarno vplivati na svojo deco od rane mladosti do njih dospelosti, za kar ji bodo otroci hvaležni. Zato se moramo predvsem iznebiti domnevanja, da se žene višjih slojev, izobražene in krepostne žene, ne smejo brigati za spolni greh, da ne smejo o tem vedeti, kaj se godi, niti videti družega nego to, kar jim je milo. A ravno te žene so vsled svoje izobraženosti v prvi vrsti poklicane, da delujejo za nraveni preporod, ker morejo dobro spoznati veliko zlo, izhajajoče iz spolne nenravnosti, kjer zmaguje telesna prirojenost nad ljubeznijo.

Poglavitna dolžnost starišev je, da pazijo na nedoraslo deco. Temelj nraвне vzgoje je spoštovanje do človeškega telesa.

Treba pouka, da ima naše telo važne in plemenite funkcije; zato se ne smemo ž njim igrati. Nevaren je često v tem oziru vpliv pestunjev. Na otroka moramo paziti noč in dan, od rane mladosti mu vcepjati dobre navade, razloge za to pa mu moremo navajati mnogo pozneje. Oče in mati bi morala biti prva in najzvestejša prijatelja svojega otroka. Le z ljubeznijo in zaupnostjo je mogoč trajni in uspešni vpliv, ko bo otroku očetova ali materina navzočnost vedno mila. Tu ne pomagajo nikaka stroga pravila, nikaki opomini ali ukori, ampak le vzgojevalna sila medsebojne ljubezni in zaupnosti.

Po šolah in zavodih bi se moral vzbujati čut za nravnost. Spolna vzgoja bi se morala nadzirati, treba bi bilo paziti na značaj učiteljev, primerno urediti stranišča, spalnice itd.

Velika nevarnost so nenraveni, spisi bodisi klasične bodisi moderne literature.

Naravoslovne vede in dela, ki vzbujajo v nas ljubezen do narave, imajo nasproti temu ogromen vzgojevalni pomen. Izprehodi in zabave pod milim nebom blagodarno vplivajo na mladino, kakor smo že omenjali. Telovadba in zdržanje opojnih pijač sta izdatni sredstvi nraвне vzgoje.

Prijatelji mnogo vplivajo na značaj. Nad mero važno vzgojevalno sredstvo je torej za stariše, ako pazijo na svoje otroke, koga si volijo za svojega prijatelja, toda pri tem ne smemo rušiti svobode dece. Stariši morajo vedeti, kdo so prijatelji njih otrok in kakšen vpliv imajo na nje. Ako je oče prijatelj svojega otroka, sme biti tudi prijatelj njegovega prijatelja.

Skrbno morajo paziti stariši na dobo, ko se značenja vzbujati v njih otrocih spolni nagon. V tem času ima zlasti mati veliko a težavno dolžnost. Potrebuje zdrav-

niškega sveta. In tu morajo stariši pomisliti, da so svoji deci s tem, ako so ji izvolili zdravnika za svetovalca in vodnika, ustanovili avtoriteto, ki more koristno, pa tudi škodljivo vplivati na nravni in telesni razvoj njih otrok.

Ako bi bila zdravniška veda tako določna, kakor je matematika, potem bi vsak, ki bi ne vzprejemal njenih naukov s popolnim zaupanjem, ravnal nespametno. Toda medicina, ne more trditi, da pozna absolutno resnico. Stoletja se vrste in ž njimi razne medicinske šole, ki imajo vsaka drugo prepričanje. I o spolnem vprašanju vlada sedaj dvoje različnih naziranj. Na obeh straneh so ugledni možje, ki zagovarjajo čisto nasprotna stališča o tem, kako vzgajati spolni nagon. Eni smatrajo krepkost, drugi greh za nujnost. Obe strani imata o tem jasno prepričanje in obema gre za blaginjo človeške družbe; razloček je v tem, da eni imajo pred očmi daljno a drugi bližnjo prihodnost.

V tej važni življenski dobi, ko se v mladeniču vzbuja spolni nagon, ne sme dajati zdravnik nejasnih svetov. Reči mora, da pravilno umevana čistost pomenja zdravje, da treba mladeniču prve spolne pojave zadrževati, a ne dražiti, da se mora varovati samoskrumbe in skrunitve drugih. Narava mu ohrani zdravo telo, ako ohrani on čisto mišljenje. Tu ne sme biti nikakih dvomljivosti, tu govori veda določno.

Prostitucija ni nujna. Spolni nagon je neizogibni del naše prirojenosti, toda ne prostitucija. Spolno strast brzdamo ali pa ji ustrezamo na dvoji način: z zakonom ali pa s prostitucijo. Ta strast je nujnost, ona je spojena z našim organizmom; ni pa nujen način, s katerim ji zadoščamo.

Neprecenljiva pomoč pri spolni vzgoji je prijateljsko občevanje bratov in sester, prijateljsko razmerje med dečki in deklicami sploh. Gotovo pride čas, ko opustimo samostansko vzgojo, kjer sta spola drug od drugega ločena. Samota, prikrivanje vzbuja

bolešno radovednost, mika in draži, kjer bi se moralo vzbujati pravo poznanje in naravna zaupnost. Oboje je pretiranost: ako mladino dovajamo v pokvarjeno družbo ali pa, ako jo strogo po spolu ločimo. Prva pretiranost se opira na nauk, da je spolni nagon tako silen, da ga ne moremo krotiti, ampak da se je treba »izživeti«. Druga pretiranost izvira iz mnenja, da je spolni nagon veliko zlo, skušnjava hudobnega duha, ki jo moramo kolikor mogoče odstraniti. Pravilno ravnanje pa se naslanja na spoznanje, da je spolni nagon plemenita sila, katero je treba polagoma razvijati in potem, ko se je razvila, pristojno ji ustrezati. Da ima mladina resnično radost od drugega spola, zato ji ni treba spolnega občevanja. Nasprotno, nepristojno občevanje z drugim spolom jo oropa tega veselja, ker ji ruši razvoj duševnih in telesnih razkošij, ki povzročujejo trajno slast. Pošteno prijateljstvo med mladimi možmi in ženami krepča in plemeniti njih moštvo in ženstvo. Posledice vzajemnega prijateljstva so cene. Družba, v kateri se strogo ločijo mladi ljudje, ni zdrava, ona vodi k narodnemu propadanju, a ne k narodnemu napredku.

Prijateljsko razmerje med brati in sestrami se sedaj zgodaj ruši, ker stariši ne poznajo njegove velike vrednosti, ruši se s tem, da se bratje in sestre v šoli in pri zabavah drug od drugega ločijo, dasi bi morali to vzajemno prijateljstvo in ljubezen kjer le mogoče podpirati. V družino, kjer bi si bili bratje in sestre prijatelji in tovariši, naj bi prihajali drugi dečki in deklice, mladi možje in mlade žene; s tem bi se vzgojevalni vliv družine večal, in tu bi se razvijale prave naklonjenosti, ki bi vodile v zakon.

Mlade žene imajo zlasti nalogo, da vnemajo ljubezen do kreposti, ki se razločuje od nedolžnosti. Gojiti duševno čistost in spoštovanje do drugega spola — ta npravna zapoved velja ravnotako za deklice

kakor za mladeniče. Take žene bodo iskale pri moških svojih tovariših bolj višje nego nizke nagone.

Nravni vpliv rodbine in zlasti matere se kaže v tem, kako se vede nasproti ubožnejšim slojem, poslom, beračem itd., in nasproti svojim, sebi enakim vrstam. V obeh slučajih naravnost vpliva na vzgojo dece. Dolžnost vsake matere je, da se osebno briga za svoje posle, blažilno nanje vpliva, da opazuje tudi otroke revnejših svojih sosedov kakor svoje lastne, če že ne iz drugega vzroka, vsaj zaradi tega, ker zahteva to korist njene dece. Napačno ravnajo one žene, ki se ne brigajo za svoje mlade posle, kaj delajo, s čim se zabavajo, kake imajo prijatelje. Izobražene žene bi morale v prvi vrsti vzgajati v ženskih svojih poslih njih spolne čute, da bi jih mogli razviti v silo, ki vlada samega sebe, ki si je zvesta svoje velike odgovornosti, izvira joče iz velikega njenega vpliva. Na drugi strani pa je dolžnost omikanih gospodinj, da pomagajo padlim k plemenitejšemu življenju; naša kultura pozna le poedince obeh spolov, ki greše, ne more pa pripoznati celega sloja, ki bi bil takorekoč že obsojen k temu, da služi drugim v razkošje. To vrsto človeške družbe je treba zatreti.

Enako važen je vpliv, ki ga imajo stariši, na svoj družabni sloj, h kateremu spadajo; s tem pomagajo delati javno mnenje, ki daje pravila družabnemu življenju. Sedanji nravni značaj naše družbe je škodljiv mladini. Nauk, da je spolnost stvar, za katero se ni treba brigati; navada, da se z bogatstvom, nadarjenostjo, olikanim vedenjem nadomešča in zakriva nravna razuzdanost; razvada, da se sklepajo zakoni kakor kake trgovske pogodbe, kjer odločujejo gmotni a ne nravni razlogi, in da se moške ženijo v dobi, ko imajo svojo telesno silo že zdavnaj za seboj — vse to pogubno deluje na mlade moške in žene.

Pri delu za nravni prepород človeške družbe moramo nastopati proti razuzda-

nostim in drugič pomagati, da bi se sklepali zgodni zakoni.

Kako nastopati proti razuzdanostim, to je kočljivo vprašanje, ki se more rešiti le s skupnim delom. Ako pripuščamo v svojo lišo žene in moške, o katerih je znano, da žive razuzdano, in jih še srčno pozdravljamo, s tem naravnost vabimo k nerednostim. Ukoreninjena razuzdanost nima pristopa tam, kjer se krepost šele razvija. Nasprotno pa zopet ne smemo inkvizitorsko preiskovati zasebnega življenja. Družba ima veliko dolžnost, da s temi, ki so grešili in padli, ne da bi si bili ta greh prostovoljno izvolili, ampak so bili žrtve žalostnih razmer, sočustvuje in jim pomaga. Bodisi lepe bodisi grde, nestalne ali trdovrotne — vendar so i take žene draga človeška bitja, da bi se morala razširiti ljubezen tudi nanje; toda take ljubezni so zmožni le izkušeni in duševno silni ljudje. Kako potreben je boj proti spolni pokvarjenosti, vidimo iz tega, ker je naklonjenost k pohotnosti dedščina, ki prehaja z roda na rod. Izpremeniti naklonjenosti, vzgojiti druge moremo polagoma šele v nekoliko generacijah. Zato je treba, da se združujejo krepostne žene s krepostnimi možmi. Vpliv plemenite in globoke ljubezni enega moža do ene žene vzbudi v potomstvu po nekoliko pokoljenjih naklonjenost h kreposti.

(Zvršetek pride).

MLADI DNEVI. LINA LAVRIČEVA. LJUBLJANA.

Na oknu sem stala.

Zrla sem na sveže-zelena polja, cvetne travnike in molčeči temni gozd.

Od jutra je prihajal jasen dan in radostno je objemal polja, travnike, gozd.

Temni mrak je bežal in se skril v tihih prepadih med gorami. Mlada noč si je sramežljivo, trudno zakrila svoje temno obličje in izginila za temnim gozdom.

22. aprila t. l. je Nadežda Aleksandrovna posetila tudi starodavno teškovesno Kalugo, kamurjo je najbolj zvalilo društvo »pomoči učiteljem načelnih (ljudskih) šol«. V obširni dvorani tukajšnjega dvorjanstva ili plemstva, pred izbornim i mnogobrojnim občinstvom, predavala je gospa Luhmanova svojo izljubljeno temo po naslednjem načrtu:

Površni pregled ženskega življenja i prvi uzroki preprirov mej moškimi i ženskami.

Začetek lažnjivih dotik otrok raznega spola.

Načrt skupne odgoje fantičev i dekličev.

Nekoliko besedic o šolah tacega tipa na Švedskem i v Ameriki.

Poezija otroških spominov.

Korist od blizkega spoznanja značajev učeče se mladine obojega spola.

Je li pri sedanji odgoji možno iskreno prijateljstvo mej mladenči i devicami?

Pravice dekličev v Angliji.

Ljubkovanje i ulica — odgojiteljica.

Povodom govora znamenitega našega pravovedca-senatorja Koni — v dvorcu princeze E. M. Oldenburške v Petrogradu o spasu padših žensk. Kdo i kaj more povzdigniti družbinsko npravstvenost.

Sužnje veselja.

O nezakonskih otrocih.

Baharija.

Prizanesljivost družbe k znanim otrošajem.

Ženin i nevesta.

Naloga očeta i matere v odgoji otrok.

Beseda o neoženjenih moških.

Lekcija je trajala cele tri ure s 15-minutnim prenehlejem. Učinek predavanja na občinstvo je bil bezdvombeno silen, da si razen, kar je bilo vidno po obrazih, kak moških, tak i ženskih. Osnovna ideja vsega predavanja je, po mojem, vzajemno neznanje i nerazumenje ženskega i moškega spola, i to je tudi glavni vir tistih žalostnih preprirov i navskri-

žij, ktere vidimo v vseh dobah i v vseh slojih človeškega življenja, življenja skupnega, moških z ženskami. Gospa Luhmanova prav za prav novega prav nič ni povedala; pa njena razprava je preispolnjena markantnih slučajev iz raznoobraznih krogov življenjskih, od berača do bogača, od prostaka do usejanega sè zvezdami najvišega državnega dostojanstvenika. Vse te slučaje je gospa prepodateljnica prav umetno zvezala v eno celoto ter jih obobčila i navdahnila z visoko moraloj, kar je lastno le ljudem nadarjenim, kakoršna je bez dvombe Nadežda Aleksandrovna. Pribavite še impozantno unajnost, tisto starost, kteri Prešernove »srčne rane« uže ne motijo sna, i lepo i energično doneči glas bariton — i vi si lahko sastavite resnične pojme, povoljne pojme i o samoj gospe Luhmanovi, i o njenih lekcijah, i tisti ulogi, ktero Nadežda Aleksandrovna igra v ruskem literarnem življenju: uloga ta ni malo važna, a kar je glavno, je, seveda, to, da je polna trnja...

P. S. Gospa I. T. Čulicka, moja dobra prijateljica i velika boriteljica za pravo žensko delo, šepnula je do predavanja g. lektorši, da jo bo slušal tudi sotrudnik »Slovenke«. Sred predivljija dobil sem vizitnico z ruskim, seveda, pripisom: Členica »ruskega literarnega i glediščnega društva v Petrogradu« pošilja vam svoj srčni pozdrav. N. A. L. To vizitnico pošiljam vam*), kak drago relikvijo — hranite jo zvesto! Je menda bolj vaša, nego pa moje malosti...

O SPOLNI VZGOJI.** DRAGOTIN LONČAR. PRAGA.

(Zvršetek.)

Drugo pravilo, ki je moramo imeti vedno pred očmi, je to, da vzpodbujamo k

*) Najsrčnejša hvala na izredni ljubeznjivosti! Ured.

***) Po dr. El. Blackwellovi,

zgodnjemu zakonu. Kar uči splošna izkušnja, obsegajo besede Montesquieuove: »Zakon narave je, da čim bolj se zmanjšuje število zakônov, tem pokvarjenejši so oni, ki v ta stan vstopajo, čim manj je oženjenih mož, tem manj je zakonske zvestobe.« Vse kratkovidne vlade, ki otežujejo na nenaraven način sklepanje zakonov, so primorane preklicavati svoje prepovedi in zapreke, ko se množi število nezakonskih otrok.

Toda zgodnji zakon še ne pomenja sam na sebi npravnega preporoda, ako si ni pridobil človek že poprej vlade nad seboj.

Zakon ni nikakšno zdravilo za spolne bolezni. Kjer se smatra zakon za priložnost, da moremo nezdržno ustrezati spolnemu nagonu, ondi se godi to tako dolgo, dokler se nismo prenasitili. To je nujna posledica vseh samo gmotnih slasti. Tu ni samovlade, zato je tudi neznana duševna prednost zakonskega stanu, tu ni nikakega spoštovanja do ženskega spola. Telesno prenasičenost more zadovoljiti le izpremembra, odtod splošna nezvestoba in ž njo vse neblage posledice za rodbinsko življenje. Zgodnji zakon ima svojo vrednost le tam, kjer vlada poleg tega npravna čistost.

Zahteva zgodnjega zakona ima mnogo zaprek, toda te zapreke moramo odstraniti. Zgodnji zakon je naravni in pravi način, da se izognemo razuzdanemu življenju. Ako hočemo, da se človeška družba zboljša, moramo ta način življenja smatrati za trdno prepričanje, ne za abstraktni ideal, uvaževati moramo možne stvari in ne nemožnih. Vse drugačne so posledice, ako imamo pred seboj določeni namen, ki ga skušamo dosežati z vsemi silami, nego če že naprej dvomimo o možnosti uspeha.

Zapreke, ki ovirajo zgodnji zakon, so prva ljubezen, nemožnost skrbeti za rodbino, želja po romantičnem, vihravastem življenju, izpremembu. Toda to so prazni izgovori, ki slone na napačni vzgoji, na nedostatku samovlade, nenravnih navadah

in pokvarjenem ukusu. Mladi mož, ki se je navadil od otroških let pošteno občevati z mladimi ženami, se ne zagleda takoj v prvo ženo, ki mu pride nasproti. S svobodnim prijateljskim občevanjem je spoznal svoj značaj in je zmožen, da si pametno voli prihodnjo svojo družico. Za mlado ženo je zgodnji zakon naravni cilj življenja, ki ga hoče doseči. Njen ukus si želi mladega moža, nekoliko starejšega, nego je sama, tovariša, katerega more spoštovati in ljubiti, toda le kot tovariša in ne kot očeta. Ako postane duševna sorodnost neizogibni temelj prave in trdne zakonske sreče, da se mora pred njo gmotna korist umakniti; ako bodo varčnost, znanje gospodinjstva in sposobnost, pripraviti prijetno družinsko ognjišče, poleg duševne sorodnosti glavni pogoji zakonske sreče, potem se bo skušala žena prilagoditi tem lastnostim. Ako pa nasprotno ona čuti, da je telesni vtisek glavna stvar, za katero se ji je treba brigati, da je telesnost glavno ali morebiti edino njeno bogastvo, ki zanima moški svet, potem bo naravno ona vzgajala le svojo telesnost, v to svrhu ji bodo služila vsa mogoča sredstva, zlasti obleka, ki naj ji daje telesno dražestnost in zakriva telesne nedostatke. Nečimernost, potratnost, ki se često navaja kot zapreka zakona, so posledice te npravne pokvarjenosti, goječe le telesnost. Otroci bi morali začeti samostojno življenje tako preprosto, kakor so je začeli njih stariši, kot dodatek naj bi jim bile le koristi vzgoje. Napačno je mnenje, da morajo otroci samostojno začeti šele tam, kjer so nehali stariši. Vsak rod bi se okoristil z delom prejšnjega, vsak bi napredoval za korak dalje. Dobro sredstvo proti nenravnosti je zgodnja zaroka in ž njo združene dolžnosti in pravice.

Reformo spolne vzgoje pa mora proizvajati tudi oče, ne le mati. Mož pri svojih opraviilih izven domače hiše prepušča često vzgojo ženi, dasi je potreba vzajemnega

sodelovanja. Neke dolžnosti pa zahtevamo naravnost le od moža, one dolžnosti, ki mu jih nalaga njegovo javno delovanje. Može imajo ne le kot očetje, ampak tudi kot vzgojitelji mladine, kot učitelji, duhovniki, zdravniki veliko moč v rokah, da povzdigajo nrvnost družbe.

Mnogo morejo koristiti očetje svojim otrokom in njih prihodnosti s postavami, ki jih bodisi dajejo, bodisi odobravajo. Ako skrbi zakonodarstvo za razmnoževanje armade, gostilen ali pa za uredbo tovarniškega dela in za narodno vzgojo, vse to vpliva na nrvni značaj ljudstva. Noben zakonodarec, ki je sam tudi oče, ne smel bi pozabiti dolžnosti, ki mu jo nalaga družina, kako namreč more dobro premagati slabo, kake postave uvesti, da bi mogli otroci lažje se vzgajati v krepostne ljudi.

Tudi spolno čistost moremo varovati s postavami, ako pride družba do spoznanja, da je spolna čistost imetje in sicer najdragocenejšo imetje, ter da je naraščajoča razuzdanost zlo, pred katerim nas mora braniti zakonodarstvo. Pri tem pa mora poseči zakonodarstvo po viru zla in se ne zadovoljiti le s tem, da odstranjuje posledice zla: usahniti mora vir.

Zakonodarstvo samo na sebi pa ne pomaga nič, ako vzajemno ne deluje pri tem ostala družba s svétom, pismom in besedo. Pred vsem je treba, da umevajo pomen tega vprašanja oni, katerih se najbolj tiče, namreč očetje in matere.

Prvi korak k spolni vzgoji mladine je ta, da se stariši zavedajo pravega namena te vzgoje in da vsakdo pomaga pri tem. Drugič pa se je treba odločiti, na kakšen način bi se dal doseči ta namen s skupnim delom. Proti redni, stalni nevarnosti je treba rednega, stalnega in združenega dela — organizacije, društev.

* * *

To bi bile vodilne misli dr. Blackwellove. Spolno razmerje ima globok pomen za razvoj naroda, za njegovo duševno in

telesno silo, za njegov značaj, njegove zmožnosti. Ako je kako vprašanje narodno, je predvsem spolno, in zlasti velja to za male narode. Spolno vprašanje je vprašanje malega naroda — trdi po vsej pravici Björnson.

Ulični napisi, blagoslavljanje zastav, odkrivanje spominskih ploščic z vsemi temi pompoznimi sprevodi, tem krikom in vikom v prazne višave, temi vodenastimi napitnicami, ki izvablajo solze iz oči in padanje v naročje drug drugemu — kako površno, malenkostno, v celoti brezpomembno »narodno delo« v primeri z velikimi, globljimi nalogami, ki nam jih nalaga ravno ta malost! Žalostno smešni ti rodoljubi in domoljubi, ki vam pri vsaki priliki vstajajo drug za drugim, pretresljivo in ginljivo deklamujejo o naši malosti, zaradi katere baje nikamor ne pridemo, ker se povrh še prepiramo med seboj, kako grmè proti našim sovragom (kako prijetno je vendar igrati ulogo nedolžnega jagnjeta!), ki kréjjo naše vrste, kako vam v pristnem ali umetnem navdušenju na debelo prodajajo svojo ljubezen do slovenskega naroda, za katerega hočejo dati svoje življenje, če ne pa vsaj delovati zanj do zadnjega dihljaja — pri tem pa taki in podobni narodni delavci, katerih ni malo, in med najboljšimi sloji, sistematično izkoriščajo moralno pokvarjenost ali pa gmotno bedo žen brez pomisleka, koliko poštenih rodbin so morebiti s tem ukrali slovenskemu narodu, koliko dece, — koliko duševne in telesne revščine povzročili, ki se ne da popraviti tako hitro!! In mi smo vendar mal narod in ljubimo ta svoj mali narod...

Zlasti mladina (visokošolska), ki toliko rada govori o tem, kako deluje za narod ali se vsaj pripravlja za narodno delo, ima tu hvaležno polje pokazati v resnici, kako umeva svojo nalogo. Seveda to drobno delo ni tako po ceni, ž njim si ne prislužimo tako hitro dvomljive slave in imena »narodnih bojevnikov« in »velikih rodoljubov.«

A kdo ne hrepeni po tem? Tičimo še preveč v starih nazorih.

Nasproti sedaj vladajočemu mnogoženstvu nastopa novi ideal spolnega življenja: enoženstvo. Posamezniki bodo i v prihodnje, kakor doslej živeli v prostovoljnem ali prisiljenem brezženstvu, toda splošni namen človeške družbe brezženstvo ne more biti. Gre za to, da se to razmerje uravna primerno stopinji razvoja, do katere smo prišli.

Mnogoženstvo smatram za nedovoljeno iz intelektualnih in moralnih razlogov. Razum, oprt na rezultate novejšega proučavanja, mi jasno dokazuje telesno in duševno škodljivost mnogoženstva kakor za posameznika tako za družbo. Moralni razlogi pa izhajajo iz prepričanja, da se človeštvo razvija k vedno večji popolnosti in da je vsakdo dolžan, ako hočemo napredek, pomagati pri tem spopolnjevanju, ker celota bo popolna, ako bodo popolni njeni posamezni deli. To moralno prepričanje mi narekuje tudi moje socialno stališče. Kdor je proti kakršnemukoli izkoriščanju, dosledno ne more in ne sme izkoriščati žene, da bi mu prodajala svoje najdražje imetje — ljubezen. Nasprotno si moramo prizadevati, da preuredimo družbo tako, da se ženi ne bo treba zatekati k mnogomoštvu.

Vstajajo možje, ki dajejo smer ljudstvu, po kateri se vrši moralni prepoved človeške družbe. Imenujem samo par znanih imen: Tolstoj na Ruskem, Björnson v Skandinaviji, Masaryk na Češkem, Zola (v zadnjem času) na Francoskem itd.

Dani se tudi tu že; kdaj pa napoči dan, je odvisno od nas samih, od našega dela...

OBČNI ZBOR ZAVODA SV. NIKOLAJA V TRSTU.

Dne 28. aprila t. l. se je vršil v dvorani „tržaškega podpornega in bralnega

društva“ tretji redni občni zbor „zavoda Sv. Nikolaja“. Udeležba je bila zlasti od strani slov. služkinj jako obila, kar jasno priča, da vedo dekleta ceniti ustanovo, katere smoter je njih duševna in gmotna blaginja.

Zborovanje je otvorila predsednica ga. Karla Ponikvarjeva, ki je navzoče presrečno pozdravila ter dala besedo tajnici, gej. Ivanki Klemenčič. Tajnica se je v svojem poročilu omejila le na splošna dejstva, prepustivši podrobno poročilo o delovanju in položaju zavoda voditeljici notranje uprave, gej. Mariji Skrinjarjevi. Tajnica je poročala sledeče:

Tretjič obdržuje „zavod Sv. Nikolaja“ svoj redni občni zbor, tretjič polaga račun o svojem delovanju. Z zadoščenjem lahko rečemo, da je račun tudi danes v popolnem soglasju z namenom in nalogo zavoda. „Zavod Sv. Nikolaja“ je tudi v minolem letu dosledno in vestno vršil svojo človekoljubno misijo. Tudi letos še ni sicer mogel tako razširiti svojega delokroga, kakor določa temelj njegovega programa, kajti primanjkovalo mu je v to potrebnih denarnih sredstev. V kolikor pa mu gmotne razmere in nekatere druge okoliščine niso delale nepremagljivih ovir, je dosegal svoj namen v polnem obsegu. Poglejmo!

V minolem letu je „zavod Sv. Nikolaja“ sprejel 607 deklet, in sicer iz Kranjske 223, s Primorskega 201, Štajarskega 116, s Koroškega 46 in iz Hrvatske in Dalmacije 22. Od postanka pa do konca leta 1900 je zavod oskrbel 1084 deklet. S takim številom more le malokateri podoben zavod dokumentirati svoje delovanje in opravičenost svojega obstanka.

Mnogo, mnogo izmed teh deklet je prišlo trkat na vrata našega zavoda v hipu, ko ji je pošel zadnji novčič, s katerim bi si mogla preskrbeti neobhodno potrebne hrane in prenočišča, ko ni imela ni jedne odkritosrčne prijateljske duše, h kateri bi se zamogla zateči za kakoršno koli pomoč.